

5. Вовк Віра. Квіти і пісня : [нарис] / Віра Вовк // Проза. – К. : Родовід, 2001. – С. 297-298.
6. Вовк Віра. Легендарний епізод з О. Олесем / Віра Вовк // Спогади. – К. : Родовід, 2003. – С. 277.
7. Вовк Віра. Мережа / Віра Вовк. – Л. : БаК, 2011. – 152 с.
8. Вовк Віра. Останній князь Звонимир / Віра Вовк // Знамено, повісті і романи. – Л. : БаК, 2011. – С. 467-518.
9. Вовк Віра. Сатирикон / Віра Вовк. – Л. : БаК, 2012. – 106 с.
10. Вовк Віра. Човен на обрії / Віра Вовк. – Л. : БаК, 2014. – 136 с.
11. Вовк Віра. Широким кроком крізь юність / Віра Вовк // Спогади. – К. : Родовід, 2003. – С. 27-36.
12. Вовк Віра. Юність / Віра Вовк // Поезії. – К. : Родовід, 2000. – С. 35-64.
13. Селянський Я. Бджола із-за океану / Ярема Селянський // Трибуна. – 2008. – 16 лютого [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tribuna.org.ua/index.php?option=cont.ent&task=view&id=3467&Itemid=52>.
14. Стенула Н. Віра Вовк. Проблеми та проблемки : література як життя / Надія Степула // Арт-Вертеп [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://artvertep.com/print?cont=6432>.

Summary

Grigorchuk Julia. Vera Vovk: Famous and little-known pages of biography (to the 90-th anniversary of writer's birth).

The paper is devoted to the coverage of key facts from the Wira Vovk's life story. The research is based on the biographical data from the writer's memoirs such as «Reminiscences», «Network», «The Boat at the Skyline», which are systematized chronologically. The author reveals sequentially the forming creative personality of Wira Vovk, discloses the significant episodes of the writer's biography, which were crucial for the formation of her worldview and artistic intellection.

Key words: Wira Vovk, biography, artistic intellection, worldview, artistic creation.

УДК 351.751.6(477.74)«1991»

Віктор Дроздов

ПИТАННЯ ПРОГОЛОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ НА СТОРІНКАХ ІЗМАЇЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ (СЕРПЕНЬ-ГРУДЕНЬ 1991 р.)

У статті розглядається ставлення громадської думки Ізмаїла до проголошення незалежності України 24 серпня та проведення референдуму 1 грудня 1991 р., що віддзеркалилось на сторінках періодики, визначаються основні питання, які викликали гостру дискусію серед читачів місцевих газет.

Ключові слова: незалежність України, референдум, періодична преса, Ізмаїл.

Питання про українське державотворення не залишилось поза увагою вітчизняних періодичних видань. Засоби масової інформації суттєво впливали на процес становлення української державності на початку 90-х рр., формуючи в населення певні погляди щодо подальшої розбудови нової держави. Разом із тим цей

вплив був різновекторним – друковані органи Комуністичної партії опонували ідею державного суверенітету України. Однак із обмеженням монопольного становища компартії в інформаційному просторі правляча партія поступово втратила контроль над пресою.

Проблема ставлення громадської думки Ізмаїла до проголошення незалежності України ще не була предметом наукового дослідження. Суспільно-політичні процеси, які вплинули на українську пресу в період реформування радянського суспільства в 1985–1991 рр., розкриті у статті Л. І. Нечипоренко [5]. Висвітлення суспільно-політичних подій на сторінках газет Одещини в 1989–1991 рр. проаналізовано у праці В. О. Татарової [10]. Оцінка ізмаїльською газетною періодикою Всесоюзного референдуму 17 березня 1991 р. досліджується у статті В. В. Дроздова [1].

Громадська думка мешканців Ізмаїла на початку 90-х рр. формувалася під впливом провладних видань, які продовжували пропагувати традиційні комуністичні ідеали. Так, прийняття Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. практично не стало предметом широкого обговорення на шпальтах місцевих газет. Лише з 1991 р. ситуація кардинально змінюється: з початку року «Советский Измаил» почав видаватися як міська суспільно-політична газета; в листопаді 1991 р., відповідно до рішення районної Ради народних депутатів, замість газети «Ленинский путь» почала виходити суспільно-політична газета «Придунайские вести». Слід зазначити, що до серпневих подій 1991 р. ізмаїльська преса приділяла недостатню увагу питанню становлення української державності. Висвітлюючи суспільно-політичні процеси в країні, на сторінках газет обговорювалися питання майбутнього державного устрою Радянського Союзу, змін у програмних засадах Комуністичної партії, розвитку економіки в умовах зародження ринкових відносин, економічної кризи та падіння рівня життя населення.

Уперше День Незалежності України було відзначено 16 липня 1991 р., оскільки Верховна Рада Української РСР, крім Декларації про державний суверенітет України, ухвалила також постанову № 56-ХІІ «Про День проголошення незалежності України». В ній зазначалося: «Вважати день 16 липня Днем проголошення незалежності України і щорічно відзначати його як державне загальнонародне свято України» [6]. За ініціативою «Товариства шановників української мови» та виконкому міської Ради на центральній площі Ізмаїла 16 липня 1991 р. відбувся мітинг. Його учасники підкреслювали значення Декларації про державний суверенітет як етапного документа, що поклав початок суверенності України. Відомий поет, композитор, бандурист і співак, голова «Товариства української мови», депутат міської ради Михайло Деонісійович Василюк, виступаючи на мітингу, зазначав, що Декларація увібрала в себе вікове прагнення українського народу до власної державності. Газета «Советский Измаил», яка присвятила святкуванню в Ізмаїлі першого в історії України Дня незалежності статтю «Живи, Україно!», писала: «...мітинг пройшов під жовто-блакитними прапорами. Державного прапора України не було жодного, якщо не вважати того, що на будівлі міськвиконкому. Після мітингу його учасники поклали квіти до пам'ятника Т. Г. Шевченку. Там же відбувся концерт, який з великою любов'ю підготував вокально-хоровий ансамбль «Кобзарська дума» Клубу моряків. Разом із вокалістами українські народні пісні на вірші Т. Шевченка співали всі, хто прийшов на це свято» [11, с. 1].

Новина про прийняття Верховною Радою Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. з'явилася на сторінках місцевих газет із невеликим запізненням. Газета «Советский Измаил» розмістила цей документ у випуску за 29

серпня, газета «Дунаец» – 30 серпня, а в газеті «Ленинский путь» замість цього історичного документа 31 серпня було опубліковано інтерв'ю голови районного виконкому. Слід зазначити, що позиція місцевих газет після проголошення Україною незалежності різко змінилася. Якщо до серпневих подій у більшості статей висловлювалася думка про необхідність збереження оновленого СРСР, то протягом вересня – листопада 1991 р. на сторінках газет лунали заклики підтримати незалежність України на референдумі 1 грудня 1991 р.

Ставлення преси до українського питання змінилося під впливом невдалої спроби державного перевороту в СРСР 19-21 серпня. Серпневий путч викликав супротив ізмаїльської громадськості. І хоча місто зустріло цю подію мовчанням (на центральній площі лише двоє молодих людей висловлювали протест проти незаконних дій ДКНС), у пресі було опубліковано велику кількість статей, в яких піддавалися критиці спроби державного перевороту.

На сторінках ізмаїльських газет активно обговорювалося національне питання. У статтях доводилося історичне право українського народу на свою державність [4], висвітлювалися трагічні сторінки історії України у складі СРСР [8, с. 2], обговорювалось мовне питання [3, с. 2], а також основні завдання нової незалежної держави та подальші політичні, економічні й культурні взаємовідносини з країнами колишнього СРСР.

Одночасно в газетах друкувалися листи читачів, які висловлювали побоювання щодо розриву відносин з Росією й іншими пострадянськими країнами та розвитку націоналістичних сил в країні, а також ностальгійні почуття за Радянським Союзом. У деяких листах навіть порушувалось питання щодо необхідності прийняття автономного статусу Бессарабії. Цікаво, що в коментарях на подібні листи редакція газети «Советский Измаил» виступала за необхідність збереження міжнаціонального спокою в Україні, викривала спроби посіяти розбрат серед населення регіону, виступала на захист прийняття Акта проголошення незалежності України [9].

На сторінках газети «Ленинский путь» було піддано жорсткій критиці звернення «Товариства імені Кирила та Мефодія», в яких звучали пропозиції проведення місцевого референдуму щодо питання про автономний статус півдня Бессарабії та заклики голосувати проти незалежності України. В численних статтях рубрики «Дискуссионная трибуна», присвячених цьому питанню, вказувалось на абсурдність такої заяви, наголошувалось на спробі загострити національне питання в регіоні [2]. Автори висвітлювали історичне минуле Бессарабії та доводили спільну історичну долю краю з Україною, закликали голосувати на референдумі за незалежну Україну, виступали за збереження цілісності її території та дотримання прав національних меншин.

Напередодні референдуму редакції місцевих газет проводили опитування та оприлюднювали на шпальтах своїх видань листи читачів, які містили різні, часом протилежні думки щодо суверенітету та незалежності України. У зв'язку з призначенням на 1 грудня 1991 р. президентських виборів, у газетах публікувалися програми усіх кандидатів у Президенти, висвітлювалася підготовка до проведення виборів першого Президента, лунала агітація за тих чи інших кандидатів. Уперше громадськість Ізмаїла відчула плюралізм політичних ідей та конкуренцію програм подальшого розвитку країни.

Результати голосування на референдумі 1 грудня в місті Ізмаїл та в Ізмаїльському районі були такими:

6. Постанова Верховної Ради Української РСР від 16 липня 1990 р. № 56-ХІІ «Про День проголошення незалежності України» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, № 31, ст. 430 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/56-12>.

7. Сведения. О результатах всеукраинского референдума в г. Измаиле. О результатах голосования по выборам Президента Украины в г. Измаиле // Советский Измаил. – 1991. – № 141. – 1 декабря. – С. 1; Как мы голосовали // Придунайские вести. – 1991. – № 137. – 3 декабря. – С. 1.

8. Свидзинская В. Дороги назад нет / В. Свидзинская // Советский Измаил. – 1991. – № 123. – 19 октября. – С. 2.

9. Суверенитет наш. Вместо нашего комментария // Советский Измаил. – 1991. – № 111. – 19 сентября. – С. 3; Письмо с комментарием. Вместе с Россией // Советский Измаил. – 1991. – № 115. – 28 сентября. – С. 1.

10. Татарова В. О. Вплив політичних подій 1991 року в Україні на перейменування Одеських газет / В. О. Татарова // Інтелігенція і влада. – 2013. – Вип. 29. – С. 79-85 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2013_29_11.

11. Шаповалова А. Живи, Украина! / А. Шаповалова // Советский Измаил. – 1991. – № 84. – 18 июля. – С. 1.

Summary

Drozdov V. The question of the proclamation of Ukrainian state independence on the pages of the Ismail press (August-December 1991).

The attitude of Izmail social thought, reflected in the periodical press, to the proclamation of Ukrainian independence on August 24 and the referendum on December 1, 1991 is defined; the main issues that have caused heated debate among the local newspapers' readers are identified.

Key words: Ukrainian independence, all-Ukrainian referendum, periodical press, Izmail.

УДК 908(477-25) +725.94Шев.

Дмитро Єсипенко

БОРИС ГРІНЧЕНКО В ІСТОРІЇ СПОРУДЖЕННЯ «НЕЩАСЛИВОГО» КИЇВСЬКОГО ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ

У статті розглядається перебіг реалізації понад десятирічного (1904-1914 рр.) проекту української громади. Подано епістолярні та інші свідчення, що виявляють заангажованість Бориса Грінченка у цей процес. Принагідно запроваджується до наукового обігу декілька маловідомих джерельних матеріалів.

Ключові слова: історичне краєзнавство, монументальна скульптура, київська «Просвіта», Іван Щитківський, Іполит Дьяков, Андрій В'язлов.

Одним із найвідомішим пам'ятників поету є київський, розташований біля університету та у парку його імені. Цей монумент було споруджено за проектом Матвія Манізера у 1939 р. на місці, де перед революцією 1917 р. стояла фігура Миколи І. Наразі він один із десятка монументальних скульптурних утілень образу Т. Шевченка у столиці. Однак у цій статті мовитиметься не про них, а про той, котрому так і не судилося посісти місце на печерських пагорбах.

	Взяли участь у голосуванні		Результати голосування			
			«Так, підтверджую»		«Ні, не підтверджую»	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
м. Ізмаїл	40 481	59,8	30 945	76,3	7 872	19,4
Ізмаїльський район	31 719	80	25 387	80	5 035	15,9

Порівняно із загальними результатами голосування в Україні (явка – 84,2 %, за – 90,3 %, проти – 7,6 %) та в Одеській області (явка – 75 %, за – 85,4 %, проти – 11,6 %), відсоток голосів за підтримку незалежності України в Ізмаїлі та Ізмаїльському районі був нижчим. Серед кандидатів у Президенти найбільшу кількість голосів в Ізмаїлі та Ізмаїльському районі отримав Л. М. Кравчук (відповідно 63,3 % та 73,4 %) [7].

Отже, населення Ізмаїла та Ізмаїльського району переважною більшістю підтримало незалежність України. Цьому передувало активне обговорення цього питання на сторінках місцевих періодичних видань. Хоча у пресі були присутні публікації, в яких автори бажали повернення до радянського минулого, редакції газет привітно зустріли проголошення Акта проголошення незалежності та закликали щодо підтримки незалежності України на референдумі 1 грудня 1991 р.

Список використаних джерел

1. Дроздов В. В. Всесоюзний референдум 17 березня 1991 р. в оцінках ізмаїльської газетної періодики / В. В. Дроздов // Проблеми становлення української державності : збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції з міжнародною участю (до 25-річчя Незалежності України). – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2016. – С. 40-47.
2. Иордакеску В. Еще один раскол? / В. Иордакеску // Ленинский путь. – 1991. – № 110. – 26 сентября. – С. 1; Вакуленко В. Обращение в никуда, или Хватит будоражить нашу многострадальную землю / В. Вакуленко // Ленинский путь – 1991. – № 113. – 3 октября. – С. 1-2; Федченко С. Каждому селу – по референдуму? / С. Федченко, Г. Ильченко, А. Сидоренко // Там само. – С. 2; Литюченко Ю. Почему они хотят автономию? / Ю. Литюченко // Там само. – С. 2; Майлер Л. Топором по родственным узам? // Ленинский путь. – 1991. – № 114. – 5 октября. – С. 1-2; Картелян А. Неделимое наследство / А. Картелян // Ленинский путь. – 1991. – № 115. – 10 октября. – С. 2; Балема Е. Опасные разглагольствования / Е. Балема, З. Касьянова // Ленинский путь. – 1991. – № 117. – 15 октября. – С. 1; Белоконь Ю. Не хватает Карабаха? // Там само. – С. 2; Дмитриев А. Сохранить вековые традиции / А. Дмитриев // Ленинский путь. – 1991. – № 121. – 24 октября. – С. 2.
3. Капелюшный Л. Выучат ли украинцы украинский язык / Л. Капелюшный // Советский Измаил. – 1991. – № 113. – 24 сентября. – С. 2.
4. Капелюшный Л. Размышляя об украинском вопросе / Л. Капелюшный // Советский Измаил. – 1991. – № 106. – 7 сентября. – С. 2; Жарук В. Независимость – это не прихоть... / В. Жарук // Советский Измаил. – 1991. – № 126. – 26 октября. – С. 2; Корниенко В. Жить отдельно – лучше / В. Корниенко // Советский Измаил. – 1991. – № 127. – 29 октября. – С. 2; Яремчук С. Зачем Украине независимость / С. Яремчук // Придунайские вести. – 1991. – № 133. – 23 ноября. – С. 1-2.
5. Нечипоренко Л. І. Еволюція української преси в контексті реформування суспільства (1985–1991 рр.) / Л. І. Нечипоренко // Література та культура Полісся. – 2012. – Вип. 69. – С. 366-373. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2012_69_37.